

Magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

APRIL
2024

2

SAMENKERK

Alleluia

8

Lachen in
de kerk

12

Parochies in
verzet

30

Haarlemse
klopjes

Magazine van het bisdom Haarlem-Amsterdam

APRIL
2024
2

SAMENKERK

Foto voorzijde: Beeld van de Verrezen Heer, voor de paasprocessie in de 'Semana Santa' in Santiago de Compostella (Spanje). Convento San Francisco.
Foto: Eric van Teijlingen.

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 2 – jaargang 49
De volgende uitgave verschijnt op 6 juni 2024.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie), Chris Bond, Carolien Hoogenboom, Eugène Jongerden, vacant (redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Ada Bakker, Michel Bakker, Johanneke Bosman, Jasperine Brussee-van der Plas, Anneke Donkers, Eric Fennis, Leo Fijen, Ingrid Henkemans, Corine van der Loos, Marcel Poorthuis, Vera Schneiderberg.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 39,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland € 49,- per jaar

Advertenties

Redactie *SamenKerk*
Eric van Teijlingen
023-5112600
samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Grafisch ontwerp

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl

Technische realisatie

Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

Licht van Christus

14

Hoe zat 't ook alweer met Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Pasen? En waarom alles vieren?

Kent u die mop van de paaslach? Die klinkt Eerste Paasdag!

Lachen in de kerk

8

SamenKerk verschijnt zes keer per jaar. Wilt u *SamenKerk* niet missen? Of ontvangt u *SamenKerk* liever thuis? Neem een abonnement! U ontvangt ons magazine voordat ze in de parochies verkrijgbaar is.
Info: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Parochies in verzet

12

Het bisdom Haarlem
tijdens WO II: wat
gebeurde er?

Haerlemse klopjes

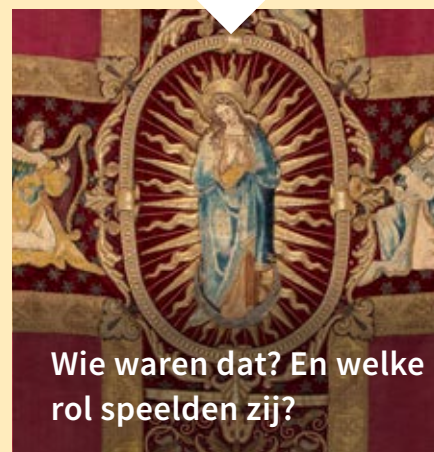
30

Wie is zij toch, deze
mystica, musica, theo-
loge, vrouw en abdis?

Hildegard von Bingen

26

Wie waren dat? En welke
rol speelden zij?

Zalig Pasen! Alleluia!

Een echt paasnummer van *SamenKerk*, met aandacht voor de liturgische vieringen die de opmaat zijn naar Pasen, en mooie paas-tradities zoals de paaslach. Iets wat mij betreft wel weer in ere mag worden hersteld.

Pasen staat voor leven, voor het leven, voor alles wat weer tot leven komt. Dat is het paasgevoel en ons paasgeloof. God de Vader heeft zijn Zoon het menselijk lijden niet bespaard en daarbij het laatste woord gesproken, dat leven sterker is dan dood. Dat mogen we ook uitbundig vieren.

Nóg in de paasweek ontvangen we in ons bisdom de reliekschrijn van de heilige Bernadette Soubirous, aan wie de Maagd Maria is verschenen. Een unieke gelegenheid om – in Amstelveen en Heiloo – even in Lourdes te zijn, een plek van volop leven, zoals iedereen weet die ooit Lourdes heeft bezocht.

Veel leesplezier met *SamenKerk*!

Eric van Teijlingen
hoofdredacteur

En verder

- 4** Wat ik u zeggen wil
- 6** Kort nieuws
- 10** Kort nieuws
- 11** Synode 2024
- 17** Kort nieuws
- 18** Parels uit de schattengrot: Heilige Titus, patroon van de journalisten
- 20** Inspiratie
- 23** Leo Fijen: Paasverhaal van Aleksej Navalny
- 24** Relieken H. Bernadette van Lourdes
- 28** Geboekt
- 34** Paastradities
- 37** Puzzel
- 38** Personalia
- 39** Agenda

Het leven overwint de dood

Voor een cultuur van het leven

Als we het nieuws volgen, kunnen we weleens een beetje ontmoedigd raken. Maar laten we niet ten onder gaan in de negatieve berichten, die op ons af komen. Er is ook altijd één heel mooi bericht dat alles overtreft: de Heer is verrezen!

Licht

e verrijzenis van Jezus Christus, zijn opstaan uit de dood, is voor christenen de bron van hoop en vertrouwen, dat het leven de dood overwint en dat onrecht, vernietiging en dood en al het kwade toch niet het laatste woord

zullen hebben. Er is gelukkig méér dan al die narigheid. Er is licht aan het eind van iedere tunnel. De verrijzenis van Jezus Christus biedt een hoopvol uitzicht én zijn opstanding ten leven vraagt van ons een voortdurende inzet om een 'cultuur van de dood', van geweld en destructie, te bestrijden met de vreedzame wapens van ons geloof.

Cultuur van het leven

De H. Paus Johannes Paulus II heeft in zijn encycliek *Evangelium vitae* (1995) de tegenstelling 'cultuur van het leven' en 'cultuur van de dood' uitgewerkt om de wereld van onze tijd te karakteriseren. Die pauselijke uitspraken zijn beroemd geworden. De cultuur van de

dood wordt volgens deze paus gekenmerkt door aanslagen op het menselijk leven en de menselijke waardigheid: geweld, racisme, oorlog, onderdrukking, het laten voortbestaan van (extreme) armoede, aantasting van het leefklimaat, maar ook abortus en euthanasie, eigenlijk alles wat het leven zelf en het goed samenleven van mensen als broeders en zusters bedreigt.

Respecteer het menselijk leven

In de tijd dat deze paus zijn encycliek publiceerde, vonden velen die tegenstelling overdreven en er waren en zijn veel mensen, die van mening zijn dat abortus een recht van de moeder is en euthanasie een recht van iedere persoon en dus niet bij deze opsomming horen. Maar paus Johannes Paulus II en ook onze huidige paus Franciscus geven aan dat het respect voor het menselijk leven absoluut moet zijn, in alle omstandigheden, en dat dit respect niet afhankelijk moet zijn van menselijke gevoelens of omstandigheden.

Een afweging

Ieder mens heeft zijn eigen redenen en motieven; mensen raken er helaas al te vaak van overtuigd dat zichzelf

een doel nastreven dat alle middelen rechtvaardigt en dat het door de paus gevraagde respect voor hen in deze situatie niet geldt. Maar het menselijk leven is heilig en moet onaantastbaar zijn. Zelfs als het om een ernstige misdadiger gaat, accepteren we in beschaafde samenlevingen geen doodstraf meer; voor de bescherming van de samenleving zijn er dan andere oplossingen.

Respect voor het menselijk leven moet niet afhankelijk zijn van gevoelens of omstandigheden

Stop die oorlogen

Je zou dat wel uit willen schreeuwen tegenover de leiders van de volkeren, die in bloedige oorlogen verwickeld zijn: Ieder mensenleven verdient res-

pect en moet geëerbiedigd worden. De mens is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis (vergl. Gen. 1), met een onsterfelijke ziel, een vrije wil en met een doel en een opdracht om ethisch te handelen. Stop toch die vreselijke slachtpartijen, die oorlogen heten.

Uitzonderingen

Maar zijn hierop geen uitzonderingen? Als je iemand doodt uit medelijden bijvoorbeeld, is dat niet heel anders? Meeleven met de situatie van anderen is heel goed en belangrijk, toch moeten we soms ook weer een beetje afstand nemen om 'het hele plaatje' te zien. Soms wil je iemand wel heel graag houden, maar moet je iemand die er slecht aan toe is, loslaten en niet meer allerlei medische behandelingen toepassen. Maar als je jezelf doodt of een ander, ga je een grens over, die je niet zou moeten passeren. Objectieve waarden en normen zijn dan heel belangrijk, want het gevoel is niet alles. Soms moet je tegen je gevoel ingaan, want je gevoel wijst nu eenmaal niet altijd de goede weg, zeker niet als je triest en somber bent. Bepaalde waarden moeten altijd blijven. Zo'n waarde is: respect voor ieder menselijk leven.

Compassie

Dat wil niet zeggen dat we altijd met harde oordelen klaar moeten staan. Zeker in het geval van een vrouw, die kiest voor abortus, of ernstig zieke mensen, die kiezen voor euthanasie, is compassie op zijn plaats: mensen maken zo'n keuze vaak omdat ze erg opzien tegen een geboorte van het kind, dat zij dragen, of tegen het lijden, dat hun ziekte met zich mee brengt.

Een treurige euthanasie

Een bekend politicus die met zijn vrouw voor euthanasie koos, had - volgens verschillende interviews - in de jaren ervoor steeds meer geloofstwifels gekregen en angst voor de toekomst. Ik vind de weg van de duo-euthanasie die hij heeft gekozen treurig en geen goed voorbeeld. Je hebt bij twijfel en angst Gods hulp nodig om te kunnen leven met vertrouwen en met een gelovige overtuiging te handelen: respecteer Gods gebod en kies met zijn hulp voor het leven. Bidt en vertrouw! We kunnen dat niet zonder Gods hulp en we moeten niet hard oordelen als iemand dan niet zo sterk was.

Vrede zij u

Laten we strijden voor een cultuur van het leven: tegen de oorlog, tegen de armoede, tegen het omgaan met mensen als wegwerpproduct en vóór de eerbied voor alle menselijk leven. Dat is meer nodig dan ooit. De verrezen Heer zei: "Vrede zij U" (Joh. 20,20). Dat was een wens én een opdracht. Laten we werken en leven voor vrede, voor een cultuur van het leven.

De Heer is verrezen! Vrede zij u! Zalig Pasen! ■

Bisschop Johannes Hendriks

Kijk op kathedraal-TV naar een gesproken versie van deze 'Wat ik u zeggen wil'.

Ziekentriduüm

Een ziekentriduüm is bedoeld als geestelijke steun voor ouderen en zieken met een meerdaags programma van vieringen, ontspanning en ontmoeting:

- Dinsdag 23 en woensdag 24 april in de Emmaus-Paulus-parochie (Kerkelandenlaan, Hilversum). Info en opgave: 035-6213465 | triduüm@emmaus-paulus.nl
- Dinsdag 28, woensdag 29 en donderdag 30 mei in H.-Martinuskerk (Pastoor Nuijenstraat, Zwaag). Met een optreden van Francis van Broekhuizen. Info en opgave: 06-83188756 | thamarabritt@hotmail.com

Herdenking Frans van der Lugt

Op zondag 7 april wordt tijdens een viering om 17.15 uur in de jezuïetenkerk 'De Krijtberg' (Singel, Amsterdam) pater Frans van der Lugt SJ herdacht. Hij werd 7 april 2014 tijdens de Syrische burgeroorlog in de stad Homs, waar hij woonde, vermoord.

Kathedraal-TV

In ons bisdom gebeurt veel. Parochies, pastores, parochianen, parochiële caritasinstellingen, kloosters, verenigingen en stichtingen maken de Kerk in het bisdom van Haarlem-Amsterdam. Het BisdomMaandJournal op Kathedraal-TV geeft elke eerste zondag van de maand een overzicht van de ontwikkelingen en activiteiten. Te zien via de bisdomwebsite en YouTube. Info: kathedraaltv@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Tienerkamp

Van 22 t/m 26 juli wordt voor de tiende keer het tienerkamp BreakOut gehouden. Dat wordt dus zeker taart eten en feest vieren. We staan vanwege het thema 'Celebrate' stil bij onderwerpen als 'geluk' en 'dankbaarheid'. Natuurlijk ook weer een hoop spellen, creativiteit, gezelligheid en een uitje. Ben jij er bij? Info: www.jongekerk.nl

Volg Mij

Met deze woorden roept Jezus zijn leerlingen. En ook ieder van ons. Wat betekent het om Jezus te volgen? Hoe ben je zijn leerling? En hoe help je anderen om ook een leerling van Hem te worden? De conferentie Missionaire Parochie 2024 op zaterdag 6 april in Veenendaal gaat hierover. Deelname (incl. lunch) kost € 40,00 p.p. met korting voor groepen en jongeren. Vrijdagavond is er een voorprogramma met gebed en ontmoeting en voor jongeren de 'Young People's MeetUp'. Info: www.missionaireparochie.nl

Cursus liturgieassistenten

Op 20 april, 4 mei, 1 en 22 juni is er een cursus bedoeld voor hen die assisteren bij alle vormen van liturgische vieringen. Onderwerpen als doop-, huwelijksviering, eucharistieviering, ziekencommunie en de uitvaart komen aanbod. Met deze vorming kunnen parochianen een zending ontvangen van buitengewoon bedienaar van de communie. De cursus kost € 25,00 en wordt gehouden op de Tiltenberg in Vogelenzang. Info: Diederik Wiene (0252-345345 | www.bonifatiusinstituut.nl | dwienen@tiltenberg.org).

Feest in Spaarndam

Op zondag 11 februari werd in een stampvolle kerk het eeuwfeest van de Sint-Adalbertuskerk in Spaarndam gevierd. Want het was 28 februari 1924 dat deze kerk gewijd werd en in gebruik genomen. In het weekend nabij 25 juni (feestdag H. Adalbertus) zal er een feestelijk programma zijn met onder meer een fietstocht naar de Adalbertusakker in Egmond.

Foto: Parochie Meerliede/Sint-Adalbertuskerk Spaarndam

Bassen en baritons

Het Obrechtkoor van de Obrechtkerk (Amsterdam-Zuid) zoekt nieuwe leden, vooral bassen en baritons. Het koor zingt Gregoriaans, Latijn en meerstemmig (vaak ook met orkest). Info: www.obrechtkerk.nl

Paus doopt tulp

Begin mei zal paus Franciscus een speciale tulp dopen, zoals dat heet, die op zijn verzoek de Jean-Sonettulp zal heten. De Vlaamse pater Sonet SJ (1905-1987) was een goede vriend van de paus uit Argentinië. Samen hebben ze in de jaren zeventig Amsterdam bezocht.

Lourdes- tentoonstelling Driehuis

In de weekenden van 25 en 26 mei en 1 en 2 juni is de Engelmunduskerk (Driehuizerkerkweg 113, Driehuis) 's middags geopend voor een Maria- en Lourdestentoonstelling met ansichtkaarten, bidprentjes, Maria- en Bernadettebeelden. Op zondag 26 mei is er om 10.30 uur een Maria-viering. Info: www.engelmunduskerkdriehuis.nl

Bewaartermijn streaming

Veel parochies streamen hun vieringen, zodat parochianen de viering thuis kunnen bijwonen of terugkijken. Hoe lang is zo'n viering terug te zien via het internet? Parochies wordt geadviseerd om voor dit doel een bewaartermijn van twee tot vier weken vast te stellen en dit strikt te handhaven (tenzij het parochiebestuur het doel van online publicatie formuleert en zelf beargumenteert welke bewaartermijn noodzakelijk is hiervoor).

Lachen in de kerk

De paaslach

De paasdagen van dit jaar geven alle aanleiding voor een lachende kerk. Tweede Paasdag valt dit jaar op 1 april, sinds eeuwen een dag voor grappen als '1 april kikker in je bil'. Maar Eerste Paasdag mag er ook gelachen worden.

W

aar de grap van 1 april bedoeld is om mensen de verkeerde kant op te sturen, is de paaslach bedoeld als bevrijdende grap. Ooit werd van de priester verwacht dat hij op paas-

morgen een grap vertelde, die de spanning en ingetogenheid van Goede Vrijdag moest laten verdwijnen, de zogeheten 'Risus Paschalis', de paaslach. Die paaslach gaat terug op de tijd van de Kerk van de Middeleeuwen. In de gedachten van de gelovigen van toen werd het

lijdensverhaal gezien als een spel tussen God en de duivel. En met de dood van Jezus zou het lijken alsof het kwaad het laatste woord had, maar op de derde dag liet Gods Zoon de dood achter zich en had de duivel het nakijken. Wie het laatst lacht, als het ware.

Veel grappen gingen over de duivel, die door God bij de neus genomen was. Ook de apostelen Petrus en Johannes (uit het Johannesevangelie (20,1-9) dat op Eerste Paasdag wordt gelezen) waren soms het mikpunt: in hun haast om als eerste bij het graf te komen, struikelden ze over hun eigen benen. Paasmorgen mochten de mensen lachend de kerk uit, want de paaslach was een schaterende of uitbundige lach. In de loop van de tijd begon de priester steeds meer de lolbroek uit te hangen en gingen de grappen steeds minder om het 'uitlachen' van de duivel. In de zeventiende eeuw maakte paus Clements X een einde aan dit bijzondere paasmomentje.

”
**De zogeheten
'Risus Paschalis',
de paaslach, gaat
terug op de tijd van
de Kerk van de
Middeleeuwen**

Lachen in de kerk

Natuurlijk mag er in de kerk gelachen worden. En dat gebeurt ook regelmatig. Humor kan als stijlmiddel de boodschap van een preek versterken. In ieder geval worden de toehoorders beter bij het verhaal betrokken. Bij huwelijksvieringen of bij uitvaarten wordt ook vaak gelachen om een voorval uit iemands leven.

Lachen is gezond

Lachen heeft iets bevrijdends en samen lachen brengt mensen samen. Denk maar eens terug aan een moment

dat je niet meer bijkwam van het lachen (de slappe lach). Als er één lacht, gaan anderen ook lachen. Lachen werkt aanstekelijk. Dat effect heet spiegelneuronen, waarbij zenuwen het gedrag van andere zenuwen kopiëren. Dit gebeurt ook als iemand het uitschreeuwt van de pijn. "Er is een tijd om te huilen en een tijd om te lachen", schreef Prediker (3,4) al.

Lachen maakt de mens gelukkig. Wanneer je lacht, doen zo'n zeventien

spijeren over je hele lichaam mee. Je lichaam maakt ook verschillende stofjes aan, waaronder het hormoon dopamine voor een tevreden en gelukkig gevoel. Je kijkt hierdoor positiever aan tegen problemen en je krijgt meer energie. Lachen vermindert stress. Humor kan relativerend werken. ■

Eric van Teijlingen

De lachende kerk

'De lachende Kerk' is het bekende cabaretprogramma uit 1962, waarin Fons Jansen de Kerk op de hak nam, en 'Hoe meer zielen' over oecumene (1965), waarbij ook het Tweede Vaticaans Concilie onderwerp was van Jansens humor, die zich kenmerkte door milde ironie, spitsvondige woordspelingen en maatschappijkritiek, zoals 'De bus naar Kevelaer staat achter in de kerk'.

Frater Venantius van Wim Sonneveld was ook lachen met de kerk. De frater uit Schin op Geul vermaakte het

publiek met het lied 'Zeg maar ja tegen het leven'. Afgelopen 8 maart was het vijftig jaar geleden dat Sonneveld overleed. De cabaretier van onder meer de iconische liedjes 'Het Dorp' en 'Langs de Amsterdamse grachten' ligt begraven op de R.K. begraafplaats Buitenveldert (Amsterdam).

Ook Toon Hermans en Godfried Bomans hadden 'Roomse humor' net als Herman Finkers, voor wie het katholieke geloof een grote inspiratiebron is.

Bijzondere monstrans

Woensdag 13 maart jl. bood mgr. Hans van den Hende, als voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie, mgr. Jan van Burgsteden, oud-hulpbisschop van ons bisdom en verbonden met de paters Sacramentijnen, een bijzondere monstrans aan. Deze zal bewaard en gebruikt worden in de Begijnhofkapel in hartje Amsterdam. Aan deze kapel is ook de devotie van het Mirakel van Amsterdam verbonden. Bij het aanbieden memoreerde mgr. Van den Hende dat de oud-hulpbisschop (88) nog steeds deelneemt aan de vergaderingen van de bisschoppen en afgelopen 15 maart zijn zestigjarig priesterjubiläum vierde.

Het is deze zomermaand juli honderd jaar geleden, dat in Amsterdam een Eucharistisch Congres werd gehouden, met deelnemers uit de hele wereld. Deze unieke monstrans, gemaakt door het atelier van Jan Eloy en Leo Brom, is tijdens die dagen gebruikt bij aanbidding en processies

(onder meer in het Olympisch Stadion).

De monstrans was van de Nederlandse curiekardinaal Willem van Rossum, die als pauselijk legaat namens paus Pius XI aan dit Eucharistisch Congres deelnam. Bij zijn overlijden in 1932 schonk hij deze monstrans aan het Pauselijk Nederlands College, dat in 1929 in Rome was opgericht. Dit College is inmiddels gesloten en overgedragen aan de Heilige Stoel. De monstrans van het College is weer terug in Amsterdam, op de plek waar een bronzen borstbeeld van kardinaal Van Rossum op het Begijnhof herinnert aan het Eucharistisch Congres van 1924. ■

Foto: secretariaat RKK

ANBI

Geloven
in de ander.
help & doneer!

Wij steunen missionarissen en missionair werkers.
NL30 RABO 0171 2111 11

Week Nederlandse Missionaris.nl
Pinksteractie 11 – 19 mei 2024

Ieder mens
telt mee.

Synode 2024

Synodaliteit

Van 2 t/m 27 oktober aanstaande zal in Rome het tweede deel van Bisschoppen-synode gehouden worden over een synodale Kerk. De eerste bijeenkomst was oktober 2023. Het motto luidt: 'Missio, communio et participatio' (= missie, gemeenschap en deelname). Naast bisschoppen uit de hele wereld nemen ook andere geestelijken en leken gelovigen hieraan deel en hebben zij stemrecht over de te nemen besluiten.

Synodaliteit is gegrond in de traditie van de vroege Kerk, die ook bewaard is in orthodoxe en protestantse kerken. Het Sacrament van het doopsel is de oergrond van onze gemeenschap. Daarom handelde de concilietekst over de Kerk, *Lumen gentium* - uit 1964 over het verstaan van het kerk-zijn van de Kerk - red. - eerst over het Volk Gods als een gemeenschap van gedoopten en pas naderhand over de gewijde bedienaren, die op grond van het wijdingssacrament een bijzondere plaats onder de overige gedoopten innemen. Synodaliteit is dan ook geen nieuwigheid, maar een terugkeer naar de essentie die ons bindt, en een uitnodiging tot inkeer. Het betreft immers de (her)ontdekking dat wij allen de Kerk zijn, geroepen en gezonden. In dit synodale proces denken we - op alle niveaus van parochie tot bisdom, van werelddeel tot Wereldkerk - biddend na over hoe alle gedoopte gelovigen (leken, religieuzen, diakens, priesters, bisschoppen) samen Kerk zijn, samen Gods volk vormen onderweg op aarde onder aanvoering van de Heilige Geest. Synodaliteit vergt dan ook een bijzonder soort gesprek: het draait niet om discussie, lobbyen of elkaar overtuigen.

Wel om open en ontvankelijk te luisteren naar wat de Geest op dit moment tegen de Kerk zegt. De grond voor het gesprek is niet het 'ik' of de eigen wensen. Synodaal gesprek vraagt om ontvankelijkheid, om onderscheiding en zelfs de bereidheid tot ommekeer in (het eigen) denken en doen. Het is een zoektocht aangaan naar onze 'katholiceit', naar eenheid in verscheidenheid. Dat is spannend en verrijkend. De ontmoetingen tussen mensen die elkaar herkennen als leerlingen van de Heer, geroepen en gezonden, kunnen verrassend zijn. Op dit moment worden in alle tien dekenaten van ons bisdom bijeenkomsten gehouden, waar - op verzoek van het Vaticaan - de resultaten van de besprekingen van oktober 2023 centraal staan. Later dit voorjaar worden al deze lokale besprekingen door de Nederlandse kerkprovincie gebundeld en naar Rome gestuurd, zoals ieder land zal doen. Alle input samen wordt voorgelegd aan de bisschoppen-synode van aanstaande oktober. ■

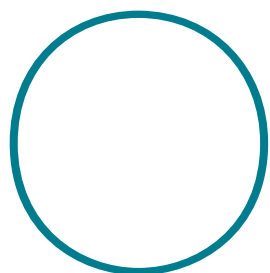
Corine van der Loos

Meer weten?
Scan de QR-code.

Parochies in verzet

Met de begindagen van mei gedenken we de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en vieren we onze bevrijding in 1945. De recente opening van het Holocaust Museum in Amsterdam en de tv-serie over de Joodse Raad brengen de verschrikkingen van die tijd weer onder onze ogen. Het boek *Zielzorg en Verzet* gaat over ons bisdom in die periode en is het lezen meer dan waard.

ver de Tweede Wereldoorlog is veel geschreven. Ook over de rol van kerken, zoals in het boek van Jan Bank *God in de Oorlog*. Oud-godsdienst- en geschiedenisleraar Gerard van Veen schreef zijn magnum opus over de Kerk van Haar-

lem in de periode 1940-1945. Het toenmalige bisdom besloeg toen nog de provincies van Noord- en Zuid-Holland en Zeeland. Pas in 1955 werd het bisdom Haarlem opgedeeld.

Bisschop Huibers

Aan het begin van de Duitse bezetting in 1940 was bij gelovigen als bij kerkleiding de vraag hoe te handelen, meer meegaand of in verzet. De Nederlandse bisschoppen gaven hierbij het kader aan. Op 12 mei publiceerde mgr. Jan Huibers in de kranten zijn ingezonden stuk 'Zielzorg in oorlogstijd in bisdom Haarlem'. Vanaf dat moment stond hij op scherp. Aartsbisschop Jan de Jong van Utrecht en bisschop Jan Huibers van Haarlem zaten grotendeels op één lijn. Ze verzetten zich maximaal tegen de maatregelen van de Duitse bezetters, onder meer met hun bisschoppelijke brief die op 21 februari 1943 in de kerken werd voorgelezen, waarin het episcopaat de Duitse misdaden sterk veroordeelde. Door hun opstelling werden priesters extra hard getroffen door Duitse represailles, omdat de bezetter niet de bisschoppen zelf durfden te raken, maar ook omdat de celibataire priesters geen gezinnen hadden. Wel hoopten de Duitsers via hun harde aanpak van de priesters de bisschoppen te knakken.

Bezetting

Ook in de oorlogsjaren ging de zielzorg gewoon door. Kinderen werden gedoopt, er werd getrouwd en mensen

Auteur Gerard van Veen met Ellen van Zijl, achternicht van kapelaan Bernardus van Zijl bij de boekpublicatie afgelopen december in het bisschops-huis in Haarlem.

werden begraven. Men ging 's zondags naar de kerk, vierde Kerstmis en Pasen. Maar parochies en pastores ondervonden ook de gevolgen van bezetting. Veel kerkgebouwen in de kuststreken werden uit militair oogpunt gevorderd, zoals Zandvoort, Aalsmeer en Castricum. De torens van de Haarlemse kathedraal werden uitkijkposten. Daardoor ontstonden er voor parochianen moeilijkheden om naar de HH. Missen te gaan. In die oorlogsjaren was het ontvangen van de communie heilig. Er werd veel dagelijks gecommuniceerd, want het gaf toch geestelijke kracht. Juist in de moeilijkste omstandigheden (als gevangenschap) werden grote risico's gelopen om een stukje heilige hostie te ontvangen.

De maatregelen van de Duitsers, de rantsoeneringen, de hongerwinter, het ging geen parochie voorbij, ook niet aan de Haarlemse Nieuwe Gracht, waar de bisschop woonde. Spionnen luisterden in kerken naar preken, katholieke scholen werden verplicht joodse kinderen te weren, NSB'ers werden begraven zonder priester en katholieken werd het niet toegestaan lid te worden van door de Duitsers ingestelde instellingen als de Artsen- of Kulturkamer.

Verzet

De Amsterdamse kapelaan Bernardus van Zijl van de Gerardus-Majellaparochie in de Indische Buurt had de zorg over jongeren en gezinnen in nood. De anti-joodse maatregelen lieten hem niet koud. Vanaf de preekstoel keerde hij zich hiertegen. Naast woorden ging hij ook in het verzet met een klein aantal parochianen. Hij hielp velen onder meer aan onderduikadressen. In januari 1945 werd hij opgepakt en opgesloten in

Niet iedere priester of religieus/religieuze of parochie/klooster kon besproken worden in dit boek. Er zijn vast en zeker bij oudere parochianen verhalen bekend over hun parochiekerk of -priesters in oorlogstijd. Vraag hun er eens naar? Wat is er in de overlevering nog bekend over vroegere kapelaans of pastoors, paters of zusters? Wat is er nog over te vinden in parochiearchieven?

een dodencel. Van Zijl meende dat z'n laatste uur geslagen had, maar Bevrijdingsdag redde hem. Via gesmokkelde papiertjes (verstopt in het wasgoed) kon hij communiceren met de buitenwereld. Dit is maar één van vele verhalen. Van Zijl overleefde de oorlog, maar vele verzetslieden werden na te zijn opgepakt ter dood gebracht.

Verzet vanuit de pastorie had als voordeel dat zo'n pastorie een goede dekmantel was. Het was er altijd een komen en gaan van mensen. Niet in de laatste plaats omdat er een pastoor woonde met meerdere

kapelaans en huishouding. Naast dit praktische voordeel waren er ook principiële motieven. Het nationaalsocialisme werd gezien als een duivelse leer. Daarnaast werd de catechismusvraag 'Waartoe zijn wij op aarde?' zeer serieus genomen. Vanwege hun (eigen) zielenheil - en dus om te voorkomen dat men in de hel kwam - volgde men zijn geweten en ging met gevaar voor eigen leven in het verzet. Het geloof in een bevrijdende Christus was sterker dan het meegaan met de verdrukking en bezetting.

Aartsbisschop Jan de Jong en bisschop Jan Huibers verzetten zich maximaal tegen de Duitse bezetters

Zielzorg en Verzet.
Het RK bisdom Haarlem tijdens de Tweede Wereldoorlog
Gerard van Veen |
ISBN 9789464550795
www.verloren.nl
€ 35,00

Oorlogstrauma

Na de oorlog was er weinig aandacht voor de opgelopen oorlogstrauma's. Niet voor de uit de kampen teruggekeerde joden of andere gevangenen, niet voor de gezinnen en ook niet voor de verzetslieden. Het was de tijd van wederopbouw. Velen uit het verzet, ook de geestelijken, kwamen geknakt uit deze periode vanwege de psychologische druk en hun verschrikkelijke ervaringen. ■

Marcel Poorthuis

Licht van Christus

‘Licht van Christus’ zijn de eerste woorden die klinken als in de paasnacht in een volledig donkere kerk de paaskaars is ontstoken. Niet zomaar een lichtje dus, maar het Licht van Christus zelf. Voor het aansteken van de paaskaars heeft de priester deze gezegend met de eerste letters van de woorden Alpha en Omega, oorsprong en einde.

D

aarna heeft hij vijf wierookkorrels aangebracht op de kaars, verwijzend naar de vijf wonden van Christus. Maar de dood heeft niet het laatste woord en dus verlicht een kleine, kwetsbare vlam de gehele donkere ruimte en

wordt het licht aan alle gelovigen doorgegeven als de paaskaars naar voren wordt gedragen. Wij ontvangen daarmee niet alleen het licht van Christus, we worden daarmee ook uitgenodigd zelf lichtdragers te zijn. Dit begin van de Paaswake markeert de derde viering van het Triduüm, van de drie intense dagen die we in de Goede Week beleven: Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Paaszaterdag. En eigenlijk wordt die dagen één doorlopende viering gevierd, ze staan niet los van elkaar. Dat begint met het kruisteken aan het begin van de Witte Donderdagviering en eindigt met de plechtige zegen aan het einde van de Paaswake.

Witte Donderdag

Op Witte Donderdag vieren we in de avond de instelling van de eucharistie. Daarmee is het een bijzondere dag voor de priesters, die Christus in de eucharistie op een bijzondere manier present mogen stellen. Het evangelie van die avond stelt de dienstbaarheid centraal: Jezus die zijn leerlingen de voeten wast en hen vraagt dat ook telkens bij elkaar te willen doen. Zoals Hij ook vraagt zijn maaltijd te vieren ter gedachtenis aan Hem, telkens als we als geloofsgemeenschap samenkomen.

**Wij ontvangen
niet alleen het licht
van Christus,
we worden ook
uitgenodigd zelf
lichtdragers te zijn**

Goede Vrijdag

Goede Vrijdag staat in het teken van het lijden en de kruisdood van Jezus. Op veel plaatsen vindt in de middag het bidden van de kruisweg plaats en lopen gelovigen langs de veertien staties, die de zware tocht van Jezus naar de berg Golgotha uitbeelden. In de avond wordt het lijdensverhaal gelezen, bidden we voor alle noden van Kerk en wereld en vereren we het kruis door knielend of buigend de gestorven Heer tegemoet te gaan. Na deze viering valt er een diepe stilte in de kerk. We noemen het de grafrust en dat blijft zo tot aan het begin van de paaswake.

Paaswake

En die paaswake wordt door de kerkvader Augustinus al in 209 de 'moeder van alle heilige nachtwaken' genoemd. Het is daarmee het kloppend hart van het liturgisch leven. Het is een lange viering, maar zo rijk aan symboliek, dat je er als gelovige echt de tijd voor moet nemen. Vanaf de Middeleeuwen werd de paaswake steeds vroeger gevierd, om uiteindelijk op de zaterdagmorgen te belanden. Paus Pius XII luidde in 1951 een grondige liturgische vernieuwing in, die juist met de

hervorming van de paaswake begon. De viering kreeg weer haar oorspronkelijke plaats na zonsondergang.

Na de aankondiging van het paasfeest door de paasjubelzang, wordt de Schrift geopend en overwogen we in negen lezingen de heilsgeschiedenis van God met zijn mensen. Te beginnen met het scheppingsverhaal en eindigend met het evangelie van Pasen. Om pastorale redenen kan voor minder lezingen worden gekozen, maar er zijn er toch altijd vijf, waarvan drie uit het Oude Testament, verplicht.

Vervolgens worden de heiligen aangeroepen als voorbereiding op de wijding van het nieuwe doopwater en de feitelijke doop van kinderen en volwassenen. Degenen die al gedoopt zijn, hernieuwen hun doopbeloften en worden besprenkeld met het pas gewijde water. Overigens bidt de priester een prachtig gebed om het water te wijden, en doopt de paaskaars er drie keer in om het water als het ware te 'bevruchten'. Net als het licht van de paaskaars niet zomaar licht is, zo is ook het gewijde water niet zomaar water, maar de bron van het nieuwe leven, waarvan alle gedoopten deel uitmaken.

Tenslotte vieren wij als hoogtepunt de eucharistie, waarin we niet alleen het kruisoffer, maar ook de verrezen Heer in ons midden vieren.

Vier het hele feest

Voor zover het lukt zou het mooi zijn het hele paastriduüm, van Witte Donderdag tot en met de Paaswake, mee te vieren. Pasen kan anders wat 'rauw op je dak vallen.' Zeker als de context niet gekend wordt van de dagen, die er aan vooraf gaan. Het gaat namelijk niet zoals met Kerstmis om dat lieve kind en de tederheid van het hart, maar om een volwassen man, die te maken krijgt met de rauwheid van het leven, met jaloezie en niet begrepen worden, met strijd en in de steek gelaten worden, met lijden en dood. Maar door dit alles heen ook met opnieuw mogen opstaan en het nieuwe leven mogen omarmen. Want Pasen wordt pas een blijde

**Hij is niet hier.
Hij is verrezen.**

boodschap als we ook zelf in dat doorlopende verhaal van God met ons mensen durven stappen.

Zalig Pasen

Het zijn rijke en indringende dagen, die ons uiteindelijk laten horen:

'Hij is niet hier, Hij is verrezen.' God markeert daarmee de geschiedenis van zijn menswording opnieuw. En nu definitief. Hij maakt ons daarmee tot kinderen van de hoop, die mogen weten dat het na Goede Vrijdag ook telkens opnieuw Pasen zal worden. ■

Eric Fennis

Eric Fennis is deken van Amsterdam en bisschoppelijk gedelegeerde voor liturgie.

Mirakel van Alkmaar

Op zondag 5 mei wordt het Mirakel van Alkmaar gevierd, een eucharistisch wonder van 1 mei 1429, waarbij een neomist bij de consecratie het Kostbaar Bloed morste op zijn mouw. Het stuk stof met de wijnsپatten werd in het tabernakel geplaatst. Vele jaren leidde dit Mirakel vele pelgrims naar Alkmaar. De Mirakeldag begint om 10.30 uur in de Grote Kerk met processie naar de Sint-Laurentiuskerk aan het Verdronkenoord voor de H. Mis. Info: www.dominicusparochie.nl

De zondag wordt niet alleen in kerken en kapellen gevierd, maar ook in zieken- en verpleeghuizen, gevangnissen, kazernes en bij andere instellingen.

Fietstocht door Waterland

Op zondag 5 mei organiseert de Sint-Sebastianusparochie (Dorpsstraat 54, Ilpendam) een fietspuzzelrit van verschillende afstanden langs mooie plekjes in Waterland. Geschikt voor kinderen, gezinnen en volwassenen. Deelname is gratis en er zijn prijzen te winnen. Er kan tussen 11.00-12.30 uur gestart worden vanaf de kerk.

Bedevoarten 2024

Banneux: vanuit het bisdom van 12 t/m 16 mei een bedevaart naar de 'Moeder van de Verlosser' en 'Maagd der Armen' in het Belgische Banneux. Info: Ellen van der Laan (banneux.bisdomhaarlem@outlook.nl | 06-30918593).

Kevelaer: vanuit Haarlem, Amsterdam, Volendam en West-Friesland en omgeving van 1 t/m 3 juli een bedevaart naar de 'Troosteres van de Bedroefden' in het Duitse Kevelaer. Info: Dea Broersen (kevelaerbedevaart@outlook.com | 06-25021417).

Lourdes: van 21 t/m 26 september met mgr. Jan Hendriks met de (zorg)bus of vliegtuig naar Lourdes, waar Maria aan Bernadette verscheen. Info: Huis voor Pelgrim (info@huisvoordepelgrim.nl 043-3215715).

Singlesdag

Op 18 mei 2024 organiseert de parochie De Nieuwe Augustinus (Amsterdam-Noord) in samenwerking met Nathalie (van www.liefdesverklaring.be) een ontmoetingsdag voor katholieke vrijgezellen (20-45 jaar). Op het programma staan onder meer een lezing, een maaltijd en leuke activiteiten, waarbij je anderen leert kennen in een ongedwongen sfeer. Info: singlesdag.liefdesverklaring.be

D

e figuur van Titus Brandsma (1881-1942) heeft iets raadselachtigs. De een roemt diens nederigheid, de ander wijst erop dat deze karmeliet tevens rector van de Katholieke Universiteit

Nijmegen was en als zodanig stevig kon doorpakken. Overigens werd hem eens in Rome gevraagd waarom de universiteitsrector zelf niet was gekomen? De eenvoudige kledij van pater Titus had de vraagsteller even op het verkeerde been gezet!

Een derde wijst op de soms wat weelige vroomheid. Citaat van Brandsma: "Evenals de Heiland voor Zijn beulen... bad ook Pater Eusebius voor zijn vijanden en verblinde muzelmannen". Een citaat ten tijde van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). En dit terwijl even over de grens een oorlog met miljoenen slachtoffers werd uitgevochten...

Daarom is het goed dat er al jaren geleden een grondige biografie over deze man is geschreven, waarin klip en klaar de actuele betekenis van Titus wordt uiteengezet. Want die actuele betekenis is er. We zouden het haast vergeten, maar Brandsma werd opgepakt door de Duitsers, omdat hij zich niet kon neerleggen bij de propaganda die de pers verziekte. We zien vandaag de dag maar al te duidelijk hoe een heel volk, het Russische, misleid wordt door jarenlange propaganda en laster jegens het zogenaamd vermaledijde Westen. Hele gezinnen worden daar uit elkaar gerukt omdat niet ieder lid akkoord gaat met die Kremlin-doctrine en met de laster jegens het volk van Oekraïne en tegen heel West-Europa.

Brandsma verzette zich in zijn eigen tijd tegen de nazipropaganda. Niet dat hij van meet af aan begreep welk gevaar hier schuilde: zijn aartsbisschop Jan de Jong van Utrecht was in deze alerter en gaf geen duimbreed toe, terwijl Brandsma nog de Ariërparagraaf tekende. "De Duitsers zijn vanaf het begin hoffelijk gebleven", schreef Brandsma in mei 1940. De schellen zouden hem weldra van de ogen vallen. Vier collega's werden door de Duitsers gevangen genomen, van wie één, priester en uitstekende rechtsgeleerde Robert Regout, in Dachau zou worden vermoord. Brandsma's mede-karmeliet Amandus van der Weij werd in Buchenwald gevangen-gezet vanwege zijn protest tegen het "nieuwe heidendom" van het-nationaalsocialisme, wat in katholieke kring na de oorlog alweer

Marcel Poorthuis is emeritus-hoogleraar in de dialogen tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University.

snel was vergeten. De katholieke pers werd gesommeerd de Joodse journalisten uit hun midden te verwijderen, op straffe van opheffing. Een lastig dilemma, waar toen niet, zoals Cleveringa aan de Universiteit

Leiden, werd gekozen voor de Joodse collega's. Maar de katholieke journalisten zouden gauw merken dat de teugels telkens strakker werden aangetrokken, zodat er achteraf weinig "te redden viel". Ook de druk op het bijzonder onderwijs in de vorm van censuur nam telkens toe. Brandsma zette zich in voor Joodse leerlingen, al of niet katholiek gedoopt, en volgde daarin zijn aartsbisschop, met wie hij regelmatig contact hield.

Toen Brandsma in zijn college twee onbekende 'studenten' zag zitten, die driftig aantekeningen maakten, legde ook hij zijn onbekommerdheid af. In overleg met aartsbis-

Heilige Titus Patroon van de journalisten

schop De Jong werd een brief opgesteld, waarin katholieke bladen werd verboden reclame voor de NSB op te nemen. De door Brandsma zelf ondertekende brief wilde hij per se ook zelf rondbrengen naar de redacties. En daar ging het mis. De Jong heeft er altijd wroeging over gehouden dat hij Brandsma in deze niet heeft tegengehouden. Brandsma op zijn beurt wilde journalisten die op hem vertrouwden, niet in de steek laten en dook niet onder.

Het overige - hoe hij medegevangenen bijstond met zijn geestkracht en geloof tot en met Brandsma's einde in Dachau - valt te lezen in bovengenoemde biografie van Ton Crijnen, *Titus Brandsma, De man achter de mythe*. De heilige pater Titus Brandsma, voorvechter van de vrije pers. Zou hij niet een waardig patroonheilige voor alle journalisten zijn, vroegen katholieke journalisten zich bij zijn heiligverklaring in 2022 af. Geen gek idee! ■

THEOLOGIE STUDEREN? *Je verdiepen in het geloof - sterker worden in je eigen geloof - groeien om anderen te helpen hun weg te vinden in het geloof*

zaterdag 8 juni 2024

OPEN DAG

Theologisch Instituut Sint Bonifatius

Theologie studeren in deeltijd! Diaken of catechist worden. Of persoonlijke verdieping van je geloof.

Kijk voor meer info op onze website:
www.bonifatiusinstituut.nl/opendag

SINT-BONIFATIUS
VORMINGSCENTRUM

bonifatiusinstituut.nl

Paaskaarsen 2024

Paaskaarsen met bijenwas voor kerken en voor thuisgebruik. Sinds 1943 zijn wij decorateurs van kerkkaarsen. Levering rechtstreeks aan kerken en particulieren. Bezoek onze website voor meer informatie, www.waxartstudio.com.

Wax Art Studio®
- speciale kaarsen -

de Amert 414G - 5462 GH Veghel - 0413 399511
www.waxartstudio.com - info@waxartstudio.com

Vastenactie 2024 Leven in een veranderende wereld

Klimaatveranderingen bedreigen de voedselzekerheid in het zuiden van Zimbabwe. Weduwe Thandekile maakt zich daardoor elke dag zorgen of haar kinderen genoeg te eten hebben. Vastenactie wil samen met de lokale bevolking onder meer gemeenschappelijke moestuinen en waterpunten aanleggen.

Helpt u mee?

Voor € 45 geeft u al een training tuinieren op agro-ecologische basis voor drie personen.

IBAN: NL21 INGB 0000 0058 50

www.vastenactie.nl

VASTENACTIE

Roepingen

God roept in Nederland.

Hij roept velen en bij elk jawoord komt Christus onder ons.

Wij zijn geroepen om in ons leven Gods stem te laten klinken, helpen verstaan en volgen.

Daarom bidden wij niet voor roepingen alleen, maar ook dat wijzelf geraakt worden om elkaars roeping in het leven te herkennen, behoeden en bevorderen.

Gods liefde zichtbaar maken betekent in feite: mensen een weg wijzen naar de oorspronkelijke bedoeling, die God met ieder van zijn mensen heeft.

Om een glimp op te vangen van het mysterie van het unieke en eenmalige plan, dat God met ieder heeft.

Roeping is de samenhang tussen de goddelijke keuze en de menselijke vrijheid. God roept en wacht op het jawoord van de hele kerkelijke gemeenschap, niet alleen op die van de geroepene. Want een roeping is een geschenk voor de hele Kerk.

zondag

21 april 2024

BAVOCONCERT.NL

MOZART REQUIEM

AVE VERUM*
DAVIDE PENITENTE

**BAVO CANTORIJ
KAMERKOOR ZUID
VU-ORKEST en SOLISTEN**

Jeannette van Schaik - sopraan
Florieke Beelen - mezzo sopraan/alt
Peter Gijsbertsen - tenor
Joris van Baar - bas

o.l.v. **RICK MUSELAERS**

*m.m.v. Schoorkoor Koorschool Haarlem

vrijdag 12 april 2024 | 20.00 uur

KATHEDRAAL ST. BAVO
Leidsevaart | **HAARLEM**

kaarten via **BAVOCONCERT.NL**

Onze Lieve Vrouw ter Nood

Op 26 mei vieren wij weer het
feest van Onze Lieve Vrouw ter Nood

Het dagprogramma bestaat uit:

- 11.00 uur Rozenkransgebed, Bedevaartkapel.
- 11.30 uur Heilige Mis in de Bedevaartkapel.
Aansluitend processie met het
Mariabeeld naar het Buitenaltaar.
- 13.00 uur Picknick bij Maria.
- 14.00 uur Processie van het Buitenaltaar naar
de Bedevaartkapel met mgr. Hendriks.
- 14.20 uur Aanbidding, afgewisseld met liederen.
- 15.00 uur Afsluiting met een verrassing voor kinderen
in het Oesdom.

Kijk voor meer informatie op www.olvternood.nl

ONZE LIEVE VROUW TER NOOD te Heiloo
Kapellaan 144, 1851 PE, Heiloo

DE
MISSIONAIRE
PAROCHIE

Volg Mij

ZA 6 APRIL 2024

CONFERENTIE
MISSIONAIRE PAROCHIE
VEENENDAAL
missionaireparochie.nl

Exposities abdijwinkel Egmond

Iedere dinsdag t/m zaterdag 11.00-16.30 uur
Vennewatersweg 27, Egmond-Binnen

- beelden, iconen en schilderijen over het Emmaüs-verhaal uit de collecte van mgr. Ad van Luyn, oud-bisschop van Rotterdam
- beleef de Abdij in oorlogstijd '40-'45 aan de hand van dagboekfragmenten van een monnik over de evacuatie, beschietingen, ontberingen en de bevrijding

A

Is het grote wereldnieuws me schokt, dan ben ik voor even de weg kwijt en zoek ik vaak houvast. In kranten en hun koppen. Zoals bij de smartelijke dood van

Aleksei Navalny, teken van hoop en vrijheid in het onderdrukkende en oorlogszuchtige Rusland van Poetin. Het *Algemeen Dagblad* blijft neutraal en spreekt van overlijden. *De Volkskrant* heeft veel meer oog voor de profetische rol van deze dissident. Volgens *Trouw* moest hij wel sterven in het Rusland van dictator Poetin. De *NRC* sloeg in mijn ogen de plank helemaal mis met de kop 'Voorgoed uitgewist'. En het *Nederlands Dagblad* zat het dichtst bij de levensvervulling van Aleksej Navalny: Gestorven voor de waarheid. Die woorden troostten me zeer en deden recht aan het leven van deze martelaar; hij stierf voor een ideaal. En als je zo je leven geeft, word je juist nooit uitgewist. Alleen de woorden al die we voortdurend hoorden na zijn sterven, ze getuigen van zijn droom: geef nooit op, zoek de vrede en gerechtigheid. Voor die droom is hij gestorven en vermoord.

Bijbel

Steeds weer vroeg ik me af hoe hij dat lot heeft kunnen dragen en waarom hij die weg van lijden zelf heeft gezocht door weer terug te gaan naar Rusland na zijn vergiftiging en verblijf in Duitsland. Het antwoord vond ik in dagblad *Trouw* dat een paar dagen na zijn dood een tekst publiceerde, die Navalny had uitgesproken op 20 februari 2021 tegenover zijn rechters: "Ik ben een religieus persoon, ik word er vaak mee gepest; mijn omgeving bestaat vooral uit atheïsten. Ik was er vroeger ook een, behoorlijk militant zelfs. Ik ben een religieus persoon en dat helpt me enorm bij wat ik doe. Het maakt alles veel gemakkelijker. Ik pieker minder, ik heb minder dilemma's in mijn leven, omdat er een boek is, de Bijbel, dat min of meer precies beschrijft wat ik in welke situatie moet doen."

En dan legt hij de rechters uit wat hem leven geeft in de eenzaamheid van het strafkamp. Hij verwijst dan naar het gebod: zalig zijn degenen die hongeren en dorsten naar gerechtigheid, want zij zullen vervuld worden. Wie de waarheid en gerechtigheid achter zich heeft, zal winnen, zo besluit deze martelaar, die juist daarom nooit uitgewist zal worden maar blijft leven, bij God, zijn vrouw en allen die hongeren naar vrede en gerechtigheid.

Leo Fijen is ambassadeur van uitgeverij Adveniat en oud-presentator van de geloofsgesprekken van de KRO-NCRV op de zondagochtend.

Paasverhaal van 2024

Is dit niet het paasverhaal van 2024? Gebeurt Pasen ook niet voor onze ogen? Een moedig mens die het kruis van zijn leven opneemt en diep van binnen weet dat dit kruis zijn dood zal betekenen. En die geweldadige dood gaat hij niet uit de weg.

Paasverhaal van Aleksej Navalny

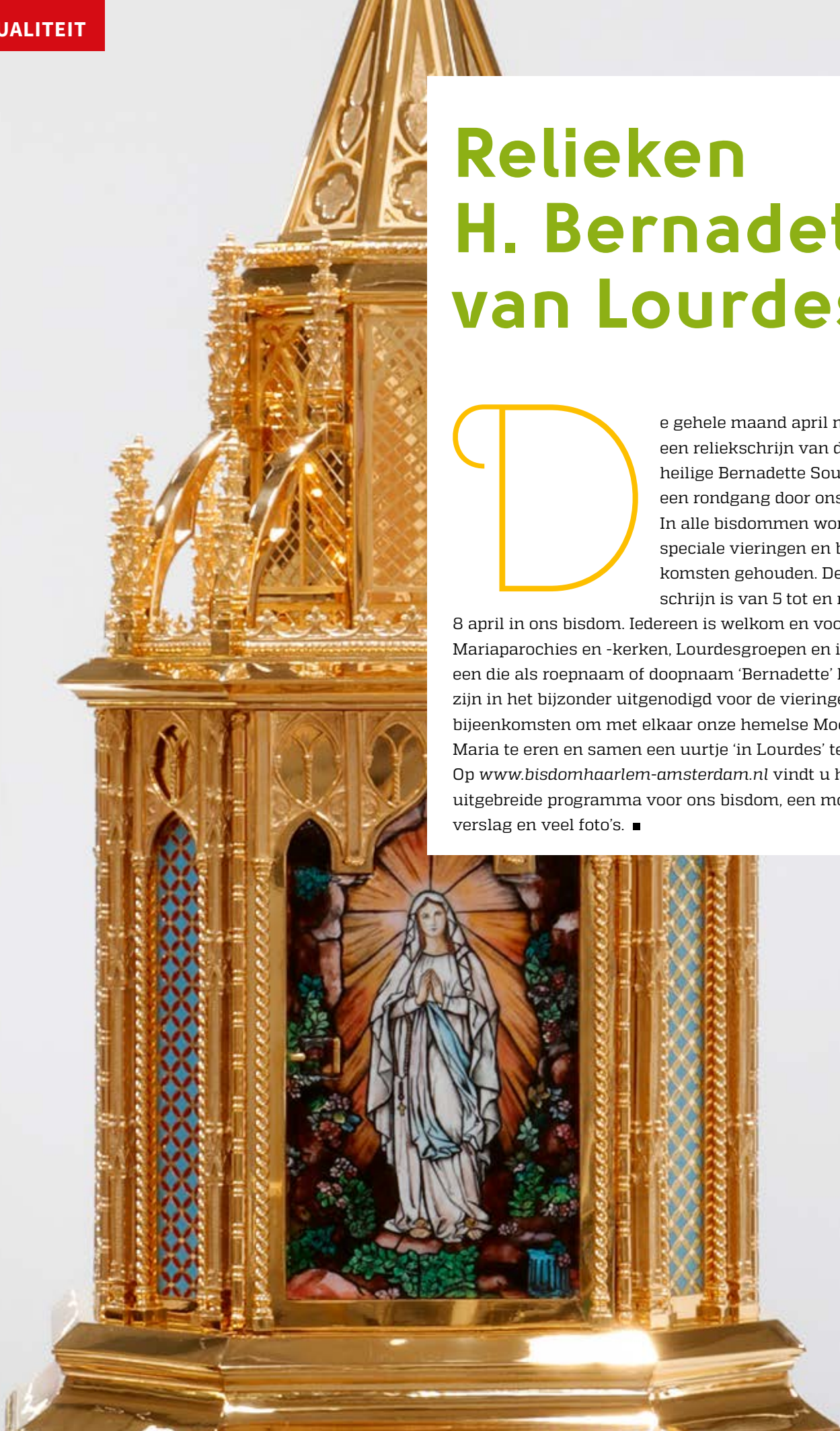
”
Ik ben een religieus persoon en dat helpt me enorm bij wat ik doe

En net als in het paasverhaal laten twee vrouwen hem niet vallen, blijven hem trouw. Zijn moeder reist naar het strafkamp op 1.500 kilometer van Moskou en gaat niet eerder weg totdat zij haar dode zoon gezien heeft. En zij rust niet totdat haar zoon een uitvaart krijgt in de kerk, dicht bij de flat waar hij met zijn vrouw en kinderen woonde. Zijn vrouw blijft voor het oog van de wereld de boodschap van haar man

uitdragen. Zij wordt de stem van haar vermoorde man. En zijn moeder wordt de wachter bij het laatste afscheid. Als ergens zichtbaar wordt dat er leven is door de dood heen, dan gebeurt dat bij zijn uitvaart. Duizenden mensen komen samen en laten de hele wereld weten: Aleksej Navalny is niet dood maar leeft verder. ■

Relieken H. Bernadette van Lourdes

De gehele maand april maakt een reliekschrijn van de heilige Bernadette Soubirous een rondgang door ons land. In alle bisdommen worden speciale vieringen en bijeenkomsten gehouden. De reliekschrijn is van 5 tot en met 8 april in ons bisdom. Iedereen is welkom en vooral alle Mariaparochies en -kerken, Lourdesgroepen en iedereen die als roepnaam of doopnaam 'Bernadette' heeft, zijn in het bijzonder uitgenodigd voor de vieringen en bijeenkomsten om met elkaar onze hemelse Moeder Maria te eren en samen een uurtje 'in Lourdes' te zijn. Op www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl vindt u het uitgebreide programma voor ons bisdom, een mooi verslag en veel foto's. ■

Amstelveen H. Urbanuskerk 5 april

Noordammerlaan 122,
Amstelveen-Bovenkerk
www.heiligemariaparochie.nl

Vrijdag 5 april (kerk continue open vanaf 7.00 uur)

- 8.00 uur: ochtendwaken, lauden
- 10.30 uur: H. Mis met mgr. Jan Hendriks
- 12.00 uur: gezongen tientje van de rozenkrans
- 14.00 uur: filmvertoning 'Lourdes'
- 15.00 uur: Maria-uurtje met zegening van de zieken en ouderen
- 17.30 uur: Mariavesper
- 20.30 uur: lichtprocessie

Bernadette Soubirous (1844-1879) was veertien jaar toen zij op 11 februari 1858 voor de eerste keer in de grot van Massabielle aan de oever van de rivier Gave een verschijning zag van een jonge vrouw in het wit. Dat gebeurde gedurende enkele weken achttien keer. De 'Dame in het wit' maakte zich aan Bernadette bekend met de woorden "Ik ben de Onbevleete Ontvangenis". Dat was de bevestiging dat het om de H. Maagd Maria ging. Maria riep via Bernadette allen op tot gebed, in het bijzonder voor de bekering van de zondaars en verzocht om een kapel. Zij gaf tevens aan dat ze wenste dat pelgrims er in processie zouden komen. In aanwezigheid van velen liet Maria door Bernadette diep in de grot een bron opgraven; deze stroomt tot op de dag van vandaag. Miljoenen hebben de wonderen van Lourdes ervaren. En wie er nog nooit is geweest, zou dit beslist eens moeten doen.

Heiloo, heiligdom O.L.V. ter Nood: 6-8 april

Kapellaan (parkeerterrein),
Heiloo | www.olvternood.nl

Zaterdag 6 april

- 0.00 uur: nachtwake jongerenprogramma
- 8.00 uur: H. Mis met mgr. Jan Hendriks
- 11.30 uur: programma eerste-zaterdagbedevaart (H. Mis, biechtgelegenheid en processie) tot 16.00 uur

Zondag 7 april (Zondag van de goddelijke barmhartigheid)

- 11.30 uur: H. Mis met mgr. Jos Punt
- 12.30 uur: Familiedag met een gezins-, kinder- en tienerprogramma (viering, catechese, processie etc.) tot 16.30 uur

Maandag 8 april

- 9.00 uur: programma voor scholen (uitleg, bezoek reliekschrijn en speurtocht) tot 11.00 uur
- 10.00 uur: programma voor ouderen en zieken (rozenkransgebed, H. Mis, watergebaar) tot 12.30 uur
- 19.30 uur: H. Mis met mgr. Paul Tsjang In-Nam (pauselijk nuntius) met lichtprocessie

Scan de QR-code voor vieringen en activiteiten in de andere bisdommen.

Hildegard von Bingen

Wie is zij toch, deze mystica, musica, theologe, vrouw en abdis?

De laatste jaren is er veel aandacht voor Hildegard von Bingen, niet in de laatste plaats vanwege de film 'De beentjes van Sint Hildegard' uit 2020 of de pauselijke erkenning als Kerklerares in 2012. Deze middeleeuwse abdis (1098-1179) geldt als eerste vertegenwoordigster van de Duitse middeleeuwse mystiek. Ze hield zich bezig met filosofie, theologie, kosmologie, poëzie, plantkunde, taalkunde. Daarnaast componeerde zij ook muziek, die vaak te beluisteren is op de radio en in concertzalen. Een veelzijdige vrouw met invloed tot op vandaag.

H

ildegard werd geboren in een groot adellijk gezin. Op jonge leeftijd trad zij toe tot een vrouwengemeenschap behorende onder de abt van een (mannen) Benedictijner klooster. In 1136 legde ze haar kloostergeloften

af. Na haar verkiezing tot overste nam ze het besluit, onder meer vanwege de grote toename van novicen, om bij Bingen aan de Rijn een nieuw (vrouwen)klooster te stichten, onder haar verantwoordelijkheid als abdis.

Mystieke visioenen

Hildegard stond bekend om haar mystieke visioenen, die in 1147 door paus Eugenius III, die vanwege een kerkynode in Trier verbleef, werden erkend. Daarom werd ze al snel de Duitse profetes genoemd. Over deze visioenen sprak paus Benedictus XVI in 2010: "Hildegards mystieke visioenen hebben een rijke theologische inhoud. Zij verwijzen naar de voornaamste gebeurtenissen van de heilsgeschiedenis. (...) Met de trekken van de vrouwelijke sensitiviteit, ontwikkelt Hildegard in het hart van haar werk het thema van het mystieke huwelijk tussen God en de mensheid dat zich in de Incarnatie voltrekt. De bruiloft vindt [volgens Hildegard] plaats op de boom van het Kruis. Dit huwelijk is vervuld met genade en het vermogen om nieuwe kinderen aan God te geven, in de liefde van de Heilige Geest. (...)."

Invloedrijk

Door haar gezag, kennis en kunde verwierf Hildegard kerkelijke als ook politieke invloed. Ze vermaande ketteren de Kerk van binnenuit te hervormen en riep keizer Frederik Barbarossa op een kerkelijk schisma te

”
**Door haar gezag,
kennis en kunde
verwierf Hildegard
kerkelijke
en politieke
invloed**

Lezersreis naar Hildegard von Bingen

SamenKerk maakt een vijfdaagse reis van 15 t/m 19 september naar 'de beentjes van Sint Hildegard'.

We bezoeken belangrijke plekken uit haar leven. Op 17 september vieren we het feest met de zusters in het door haar gestichte klooster. We maken ook een reisje langs de Rijn en bezoeken de Loreley en sluiten de reis af in Mariaoord Kevelaar. Half april is meer bekend over dit reisaanbod (programma en kosten). Heeft u interesse, mailt u naar samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl, zodat u de brochure direct krijgt toegestuurd.

De abdij op de Rupertsberg

voorkomen. Tot op hoge leeftijd reisde ze naar tal van plekken om vrede te stichten. Hildegard stierf op 17 september 1179 in het door haar gestichte klooster Sint-Rupertsberg bij Bingen. Na haar dood werd zij al snel als heilige vereerd, vooral in Duitstalige landen en Benedictijnse kloostergemeenschappen. Zij is nooit officieel heiligverklaard. Het was de Duitse paus Benedictus XVI die haar officieel als heilige van de Kerk erkende en haar feestdag bepaalde op 17 september. Haar relikwies worden bewaard in de Abdij van Eibingen, nabij Rudesheim. ■

Hij is hier. Hij leeft!

Een curiemedewerker werd bij een persconferentie eens gevraagd of tovenarij wel christelijk was en van het Vaticaan mocht. Het was de tijd van de eerste Harry Potter boeken en films. Er ging toen het gerucht dat de toenmalige paus Benedictus XVI tegen Harry Potter was. De monseigneur antwoordde dat de Kerk zeker niet tegen deze kleine tovenaars was, want wie was er niet opgegroeid met tovenaars en dat de verhalen ook gingen over goed en kwaad. Zoals vaak in films, romans en muziek. Zelfs zonder de naam van Jezus Christus te vernoemen is Hij vaak aanwezig. In de gestalte van een tuinman, een pasgeborene, in Harry Potters leraar Dumbledore en in een melodielijn van Olivier Messiaen.

Wie zeggen de mensen dat Ik ben
 Willem Jan Otten (tekst) Paul van Dongen (tekeningen) | ISBN 9789493220454 | www.skandalon.nl
 € 27,99

Houdt kerken open

Waar katholiek Nederland vanwege de herwonnen godsdienstvrijheid en bevolkingsgroei tussen 1853 en 1960 tientallen kerken bouwde, worden door dalend kerkbezoek over de hele linie van christelijk Nederland de afgelopen decennia en de komende jaren vele kerken gesloten. Het behoud van de nog resterende gebouwen en hun vaak waardevolle interieurs en kunstschaten staat onder druk.

Hoe dit erfgoed uit oogpunt van kunst en architectuur te behouden? Een te-rechte vraag en tevens een moeilijke puzzel, want ook dit boek heeft niet dé oplossing voor het probleem waar bijna alle parochies (om het even bij onszelf te houden) voor staan.

Een sterke toren in het midden der stad. Verleden, heden en toekomst van bedreigde Nederlandse kerkgebouwen | Herman Wesselink | ISBN 9789079226986 | www.leonvandorp.nl
 € 39,95

Verrijzenis

Preken met Pasen... 't zou verboden moeten worden! Aldus mgr. Harrie Smeets. Zijn paaspreken, die – zo schreef hij zelf – geen preken over Pasen zijn,

ook bidden of mediteren met de Bijbel. Wie in stilte biddend luistert naar Bijbelverzen ontdekt een heel andere dimensie van het Woord van God. Maar hoe doe je dat? Ignatius van Loyola (1491-1556) ontdekte een Bijbelse gebedsvorm, die mensen vandaag de dag nog steeds helpt. En dit boek helpt u om Bijbels te bidden.

Bidden met de Bijbel. In de leer bij Ignatius van Loyola | Nikolaas Sintobin | ISBN 9789043540957
www.kokboekencentrum.nl | € 29,99

maar zijn manier om zich te verplaatsen in de mensen, die de verrijzenis van Jezus van nabij hadden meegeemaakt. Deze verrijzenisverhalen zijn opnieuw uitgegeven, voorzien van foto's van de uitvaart op 6 januari van deze oud-bisschop van Roermond.

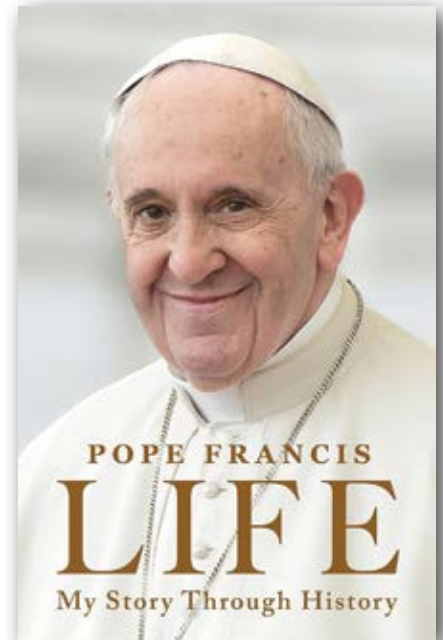
Getuigen van de Verrijzenis | bisschop Harrie Smeets | ISBN 9789493279070
www.adveniat.nl | € 17,99

Bijbels bidden

Stel, je hebt een Bijbel in de boekenkast. Pak 'm eens en lees er een verhaal uit. Je kan

Paus Franciscus

Op 19 maart jl., gedachtenis van Sint Jozef en elfde verjaardag van de intronisatie van het pontificaat van onze paus, verscheen een autobiografie van 'Papa Bergoglio' (87). Een persoonlijke geschiedenis van deze Argentijnse paus maar ook een verdediging van zijn pontificaat, een paus die het opneemt voor de armen. Nu zijn gezondheid duidelijk zwakker wordt, komt de vraag naar voren of hij wel of niet met emeritaat zal gaan. Niet, is zijn antwoord. "Ik geloof dat het ambt van paus *ad vitam* is, voor

het leven, en ik zie geen rechtvaardiging om het op te geven." Verder bespreekt hij de thema's uit Kerk en wereld die zijn absolute aandacht hebben. Verkrijgbaar in het Engels en Italiaans.

Life. My story through history Franciscus (Fabio Marchese Ragona) ISBN 9780063387522
www.harpercollins.com

Week Nederlandse Missionaris.nl
Pinksteractie 11 – 19 mei 2024

Geloven
in de ander.

Ieder mens
telt mee.

help & doneer!

Wij steunen missionarissen en
missionair werkers.
NL30 RABO 0171 2111 11

week
nederlandse
missionaris

Haerlemse Klopjes

Parochies en kerken zijn erfgoed- en schatbewaarders. De gebouwen zijn in een bepaalde stijl opgetrokken. In iedere kerk zijn er kunstschaten: van een glas-in-loodraam tot een heiligenbeeld, van liturgische voorwerpen tot aan kunst met een grote K. *SamenKerk* opent voor u een klein kiertje van deze schatkamer.

Bij een recente tentoonstelling in Museum Catharijneconvent, was een ruime plaats ingeruimd voor de kerkgewaden, die door de Maagden van den Hoeck te Haarlem aan het einde van de zestiende en de eerste helft van de zeventiende eeuw waren vervaardigd.

In de literatuur over het textielbedrijf in Haarlem blijft de productie van deze geestelijke maagden of kloppen geheel buiten beschouwing.

Alternatief geestelijk bestaan

Kloppen waren een betrekkelijk nieuw fenomeen in de Noordelijke Nederlanden na de doorvoering van de Reformatie rond 1580. Voor katholieke vrouwen was het niet langer mogelijk in een klooster in te treden.

De behoefte aan een geestelijk leven – en een zelfstandig ongehuwd bestaan – bleef niettemin aanwezig. Vele vrouwen kozen als alternatief voor een geestelijk bestaan in de wereld en werden kloppen genoemd. Zij woonden in particuliere huizen, alleen of in groepen, hadden eigen bezit en waren in principe handelingsbekwaam. Deze levensvorm bood allerlei mogelijkheden voor actief apostolaat, die onmogelijk zouden zijn geweest in een klooster. De kloppen waren vanwege hun onduidelijke status ook tamelijk ongrijpbaar voor de gereformeerde overheid. Naast allerlei hand- en spandiensten voor de pastoors en de schuilkerken zagen zij het vervaardigen van liturgische gewaden en accessoires als bijzonder spiritueel onderdeel van hun roeping, die stoelde op de tradities van middeleeuwse begijnen. Deze paramenten werden gratis, 'ter eere Gods', meestal aan de eigen kerk overgedragen, waardoor de productie zich geheel aan de gildebepalingen onttrok en daarom waarschijnlijk ook niet in de literatuur is terecht gekomen. Het heeft

Witte koorkap van vierstel Philippus Rovenius, Haarlem, Maagden van den Hoeck, ca. 1628-1641. Museum Catharijneconvent, oorspronkelijk afkomstig uit de kerk van de Maagden van den Hoeck, Haarlem. Foto: Ruben de Heer

er alle schijn van dat de paramentenproductie in de Noordelijke Nederlanden vanaf 1580 tot het einde van de zeventiende eeuw voor het grootste deel in handen was van deze geestelijke maagden.

Maagden van den Hoeck

De grootste en oudste kloppenvergadering was die van de Maagden van den Hoeck te Haarlem. De 'hoeck' verwees naar de hoek op Bakenes. Deze kloppengemeenschap, gesticht in 1583, had een nauwe band met het Kapittel van Haarlem, dat als kerkelijk bestuursorgaan de overgang naar de Reformatie min of meer had overleefd. De vergadering van de Maagden van den Hoeck had als enige een bovenlokale invloed en een voorbeeldfunctie die zich tenminste over Holland en Utrecht uitstreckte. In Haarlem moeten zij een soort paramentenatelier hebben ingericht, van waaruit kerkgewaden naar kerken in de genoemde gebieden werden verspreid. Dit blijkt uit de levensbeschrijvingen van de maagden (*de Levens der maegden*) die van 1625

tot 1651 door Trijn Jans Oly (1585-1651), een van hun eerste generale moeders, bij hun overlijden werden opgetekend. Het is de enige zeventiende-eeuwse bron waarin namen van bordurende maagden worden genoemd, zoals Agatha van Veen uit Leiden (1569-1623), Brechgen Pietersdochter uit Enkhuizen (overleden in 1626), Reinou Gerretsdochter uit Grootebroek (leefde rond 1600) en Baefgen Gerrets Wy (overleden in 1622).

Schilderij bijeenkomst van vijf Maagden van den Hoeck (?) 1645-1650 (Rijksmuseum Amsterdam).

Mijter van vierstel Philippus Rovenius, Haarlem, Maagden van den Hoeck, ca. 1628-1641 (Utrecht, Museum Catharijneconvent, oorspronkelijk afkomstig uit de kerk van de Maagden van den Hoeck, Haarlem).

Foto: Ruben de Heer

Bovendien wordt uitgelegd waaruit hun werkzaamheden bij de paramentenproductie bestonden. Zij borduurden vooral kazuifelkruisen met heiligenfiguren en Baefgen Wy legde zich in het bijzonder toe op de vervaardiging van altaarvoorzetsels met randen van in gouddraad geborduurde kapitalen. Deze activiteiten zijn te koppelen aan een groep van zestien zeer verwante (fragmenten van) kazuifels en een zestal altaarvoorzetsels uit de periode 1600-1650 in Museum Catharijneconvent.

Zij zijn afkomstig uit kerken in het bisdom Haarlem, terwijl enkele kazuifels nog steeds bezit zijn van oud-katholieke kerken in Noord-Holland. In de periode 1580-1650 waren de Haarlemse maagden naar het schijnt de enige die op hun paramenten nog figuraal borduurwerk uitvoerden. Zij deden dat op archaïserende wijze, waarmee zij

Rozerood kazuifel,
Haarlem, Maagden
van den Hoeck
(Brechgen Pieters
dochter?), ca. 1608-
1626 (Museum
Catharijneconvent,
bruikleen van
oud-katholieke kerk
te Enkhuizen).

Foto: Ruben de Heer

aansluiting bij pre-reformatorische tradities zochten. Uit de voorstellingen valt af te leiden dat zij als makers en schenkers de initiatieven namen en de keuzes maakten voor wat er werd afgebeeld.

Uit de tijd voor de Reformatie

In 1671 werd een omschrijving gegeven van de eigen kerk van de maagden, de schuilkerk van Sint-Bernardus in den Hoeck: "[...] en in de sacristie zag ik allerlei soorten altaarsieraden en de meest kostbare en rijke kerkgewaden van hoge geestelijken, die men zich kan voorstellen. Voor een deel zijn deze gewaden uit vroeger tijden bewaard gebleven, maar er zijn er ook van recente makelij; en deze vrome vrouwen maken ze nog steeds." Onder de gewaden van hoge geestelijken, die hier worden genoemd, viel bijvoorbeeld het pontificale vierstel, in de periode 1628-1641 gemaakt voor apostolisch vicaris Philippus Rovenius, die op gezette tijden in de kerk van de maagden de dienst bijwoonde. Met de gewaden uit vroeger tijden zijn waarschijnlijk gewaden uit de tijd voor de doorvoering van de Reformatie bedoeld. Ook die waren in Haarlem aanwezig, onder meer een rode koorkap uit de Zuidelijke Nederlanden, en een paarse koorkap met middeleeuwse aurifriezen en een nieuw schild gemaakt door de Haarlemse maagden.

Wit kazuifel
Boudewijn Catz,
Maagden van den
Hoeck, ca. 1662-
1663 (Museum
Catharijne-
convent).

Foto: Ruben de Heer

Verstreckende invloed

Rond 1640-1650 maakte het figurale borduurwerk, gebaseerd op pre-reformatorische tradities, langzaam maar zeker plaats voor borduurwerk van bloemen. Deze veranderingen vonden plaats onder invloed van internationale stromingen in de barok, waarbij het einde van de Tachtigjarige Oorlog een kantelpunt geweest kan zijn. Het kazuifel dat de Maagden van den Hoeck in 1662-1663 voor apostolisch vicaris Boudewijn Catz maakten, is een soort mengvorm van oude en nieuwe vormen. De kolommen op het kazuifel laten nog steeds, als een laatste stuip trekking, de middeleeuwse dispositie van heiligenfiguren boven elkaar zien, terwijl de rest van het oppervlak van het kazuifel geheel voorzien is van een rijk patroon van kleurige bloemen.

Een variant van het rugkruis van dit kazuifel werd op het kazuifel dat aan Stalpaert van der Wiele zou hebben toebehoord, in het Bagijnhof te Delft aangebracht - eens temeer bewijs van de verstreckende

De uniciteit van de productie zat met name in de archaïserende vormen in de eerste periode van de schuilkerken

invloed van de Maagden van den Hoeck.

Ofschoon de Haarlemse maagden ongetwijfeld ook later in de zeventiende eeuw kerkgewaden gemaakt zullen hebben, zijn deze door het meegaan in de nieuwe decoratieve ontwikkelingen minder goed te herkennen. De uniciteit van de productie van de Maagden van den Hoeck zat hem met name in de archaïserende vormen in de eerste periode van de schuilkerken (1580-1650). In

aangrenzende gebieden is iets dergelijks op deze manier niet aanwijsbaar. De initiatieven van de Maagden van den Hoeck konden waarschijnlijk alleen tot bloei komen door de gedooghouding in de Republiek, waar voldoende ruimte werd geboden aan confessionele minderheden. ■

Richard de Beer

Richard de Beer is consulent en conservator oud-katholiek erfgoed bij het Museum Catharijneconvent.

A golden egg stands out among a sea of white eggs. In the foreground, a green palm frond is visible against a blue sky. The background is filled with a dense layer of white eggs, with one golden egg prominently placed in the center-right.

Eén ei is geen ei... en andere paastradities

Een kerstboom en -stalletje horen bij Kerstmis, oliebollen bij Oud en Nieuw en een taart met kaarsen bij een verjaardag. Zo kent ook Pasen diverse tradities en gewoontes. Denk aan (chocolade)eieren. Of aan een boterlammetje bij het paasontbijt, de palmpasenstok op Palmzondag en de Mattaüs Passion op Goede Vrijdag. En, niet te vergeten, Paasvee in Schagen.

Matthäus Passion & The Passion

Op allerlei plaatsen in ons land wordt de Matthäus Passion uitgevoerd, een gezongen vertelling van het lijdensverhaal volgens Mattheus. Nergens ter wereld wordt dit meesterwerk uit 1727 van Johann Sebastian Bach zo vaak uitgevoerd. Dit jaar is het driehonderd jaar geleden dat Bach (in 1724) zijn Johannes Passion componeerde, de eerste van deze meesterwerken. Sinds 2011 is The Passion ook niet meer weg te denken als spektakelstuk, waar tienduizenden aan deelnemen en miljoenen naar kijken op de Nederlandse televisie. Steden in Nederland staan als het ware in de rij om als locatie te mogen dienen, waarbij hedendaagse zangers moderne (Nederlandstalige) liedjes zingen.

Palmpasestok

Met Palmpasen aan het begin van de Goede Week wordt de intocht van Jezus in Jeruzalem herdacht. Een typisch Nederlandse traditie is het maken van een palmpasestok, welke door kinderen in processie door de straten en in de kerk wordt gedragen. De met palmtakjes en lekkernijen versierde palmpasestok is vol symboliek, verwijzend naar alle momenten van het lijdensverhaal en de verrijzenis van Jezus, en wordt na een zegening in de kerk door de kinderen uitgedeeld aan

met name oudere en zieke mensen.

Zelf een palmpasestok maken? Scan de QR-code.

Paasontbijt

Kerstdiner maar paasontbijt. Wellicht maakte de lange paaswake mensen wat hongerig, dat men na thuiskomst een paasontbijtje nam. Het paasontbijt (op paasmorgen)

was de eerste feestelijke maaltijd na de zes weken lange vastentijd (zonder vlees en/of andere lekkernijen). Ook daarom was het een rijkelijk gevulde tafel. Nog los van het feit dat feesten en eten bij elkaar horen.

Paasmannetjes werden rond 1925 door een Amsterdamse bakker geïntroduceerd. Een traditie uit Duitsland. Kort daarop kwamen boterboeren met het idee van de verse grasboter een paaslammetje te maken voor op de ontbijttafel. Het ei hoort al sinds de vierde eeuw bij Pasen. Het staat in het christendom voor vruchtbaarheid en het nieuwe leven. Het eten van eieren met Pasen was belangrijk omdat het bekend was dat je ervan aansterkte. Dat was nodig na strenge winters met weinig eten. De kippen legden in de winter niet zo veel eieren en tegen de tijd dat het Pasen werd, was er een eieroverschot. De boeren schilderden daarom de eieren om ze cadeau te doen of uit te delen aan de armen. Het verstopp

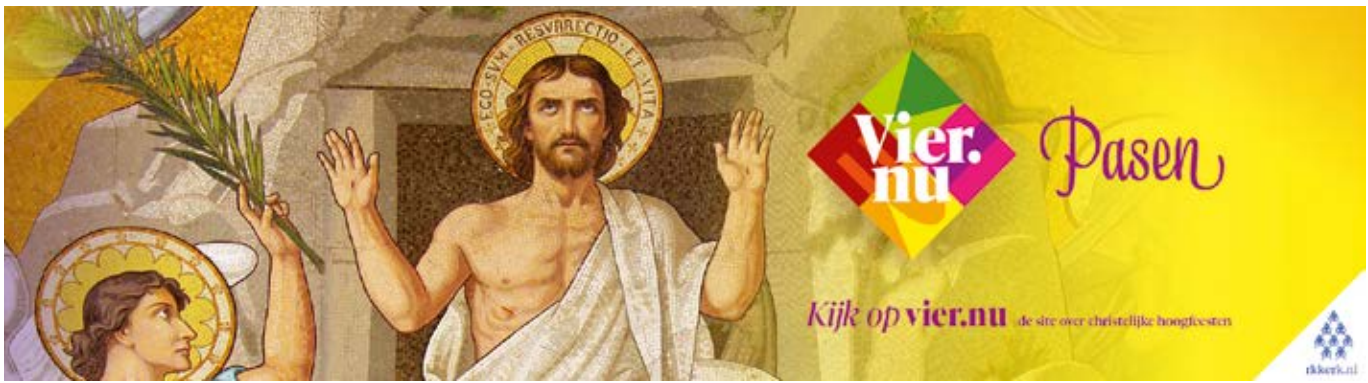
pen en zoeken van eieren hoort hier ook bij.

Zelf paasmannetjes maken? Scan de QR-code.

Paashaas

De paashaas is ook via Duitsland naar onze streken gekomen. Hazen zijn al vroeg in het voorjaar weer actief, vooral met de voortplanting. Pasen is naast hét allerbelangrijkste christelijke feest van het jaar, ook een voorjaarsfeest.

Voorjaarschoon- maak

In de dagen en weken vlak vóór Pasen werd in de kerk en thuis een grote schoonmaak gehouden. Alles werd van z'n plaats gehaald, de ramen werden wijd open gezet voor het eerste voorjaarszonnetje. Winterkleden gingen in de kast en de zomerkleden eruit.

Weggeven

Pasen betekent ook weggeven. We vieren dat Jezus zichzelf gaf als verlossing voor de mensen en de wereld. Speciaal met Witte Donderdag (het Laatste Avondmaal) en met Goede Vrijdag (kruisiging) gedenken we deze zelfgave. Traditioneel is het paasfeest ook een gelegenheid om te schenken. Meer symbolische geschenken

dan de cadeaus bij het Sinterklaas- en kerstfeest; denk aan de palm-pasienstok en geverfde eieren.

Zang

Met kerstliedjes zingen we volop kerstliedjes. Pasen heeft wel een kerkelijk repertoire, waarvan 'U zij de glorie' het bekendste is. Maar er zijn wel enkele (bekende) kinderliedjes als 'Bim bam Beieren, de koster lust geen eieren' of 'Ik zag twee hazen'.

Kijk op
youtube.com:
Ik zag twee hazen

Paasvee in Schagen

Sinds 1894 wordt op de woensdag vóór Palmzondag in Schagen een speciale veemarkt gehouden om de koeien te keuren. In de Vastentijd werd vroeger geen vlees gegeten, maar wel met Pasen. Dan werd het dier met het mooiste vlees geslacht. Vandaag de dag worden er nog runderen gekeurd en verhandeld, maar tegenwoordig is het vooral een volksfeest.

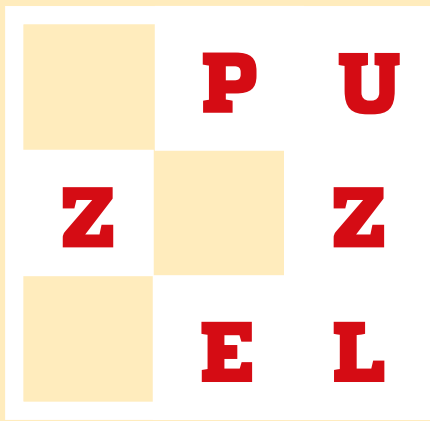

Kerkklokken

Na het 'Eer aan God' in de viering van Witte Donderdag zwijgen de kerkklokken tot aan het 'Eer aan God' tijdens de paaswake. Volksdevotie vertelt dat de klokken in de tussentijd in Rome waren, waar de paus ze zou hebben gezegend en gevuld met paaseieren.

Paasvuren

In oostelijk Nederland worden paasvuren gehouden om alles van je huis en je land op te ruimen, te verbranden. Het staat ook voor afscheid van een tijd en het vuur voor vruchtbaarheid. ■

Doe mee en maak kans op het boek **We vieren eucharistie** van Eric van Teijlingen.

Puzzel vorig nummer

Uit de vele correcte inzendingen zijn de volgende prijswinnaars geloot. Van harte gefeliciteerd!

- G. Hendriks (Alkmaar)
- Mevr. Schouten (Wognum)
- R. Roelofs (Amsterdam)

D	O	O	D	S	T	I	L
O	SK	S	O	J	A	SK	O
O	Z	SK	O	A	SK	B	R
R	O	O	D	H	U	I	D
Z	U	I	L	SK	P	O	S
I	T	SK	E	A	SK	S	H
E	SK	P	U	I	N	SK	I
N	E	K	K	R	A	M	P

1		2	3	4	5		6
	SK	7				SK	
8	9	SK	10		SK	11	
12		13			14		
15				SK	16		
17		SK	18	19	SK	20	
	SK	21			22	SK	
23							

Horizontaal

- 1 Onroerende zaken zijn zeker in orde
- 7 Een muzikaal rund in Azië
- 8 Met een 7 erbij is het prikkelend
- 10 Ontkenning van een nummer in Engeland
- 11 Onbekend wie dat is
- 12 Omtrek
- 15 Die zet je een tijdje vast
- 16 Als dit vol is, moet je veel betalen
- 17 Dit deel van het ziekenhuis is in orde
- 18 Balk van 2 klinkers
- 20 God in de mast
- 21 Deel van een Engelse race is warm
- 23 Zij schittert ook met biljarten

Verticaal

- 1 Een warm sacrament
- 2 Op de plek
- 3 Rijdt over uw gebit?
- 4 Een vieze plaats
- 5 Olympisch dier
- 6 Twee swingers
- 9 Rakelt de versnelling op
- 11 'n Europeaan is een lichaamsdeel
- 13 Dat is vandaag
- 14 Iemand in ruste
- 19 Aanlokkelijke kaart
- 21 Stopwoordje
- 22 Inhaalwedstrijden

Stuur uw oplossing (met vermelding van naam en adres) vóór 15 mei naar: **Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.**
Of mail naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Jubileumjaar 2025

Het jaar 2025 is een Heilig Jaar in de Kerk.

Paus Franciscus roept ons op Pelgrims van Hoop te worden.

Als voorbereiding op dit Heilig Jaar worden binnenkort via alle parochies gebedskaartjes over het *Onze Vader* verspreid.

Agenda

Wijzigingen voorbehouden

Maart 2024

28 maart: Witte Donderdag

29 maart: Goede Vrijdag

30 maart: Paaszaterdag

31 maart: hoogfeest van Pasen | begin paasoctaaf

April 2024

5 april: relieken H. Bernadette Soubirous in de H.-Urbanuskerk (H.-Mariaparochie) in Amstelveen-Bovenkerk | zie pag. 25

6 – 8 april: relieken H. Bernadette Soubirous in heiligdom O.L.V. ter Nood in Heiloo | zie pag. 25

7 april: tweede zondag van Pasen | Beloken Pasen | Zondag van de goddelijke barmhartigheid

8 april: hoogfeest van de aankondiging van de Heer (Maria Boodschap)

13 april: paasgala voor jongeren 18+ (om 19:00 uur in Hoofddorp) | www.jongekerk.nl

14 april: derde zondag van Pasen

20 april: inspiratiedag gezins- en jongerenpastoraat (om 9.30 uur in Haarlem) | mvankreij@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

21 april: vierde zondag van Pasen | Roepingenzondag

25 april: besturenavond PCI's (om 18.00 uur in Heiloo) caritas@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

27 april: Koningsdag

28 april: vijfde zondag van Pasen

Mei 2024

4 mei: Dodenherdenking

5 mei: zesde zondag van Pasen | Bevrijdingsdag

9 mei: hoogfeest Hemelvaart van de Heer

11 mei: 40MM sponsorwandeltocht in West-Friesland | www.40mm.nl

11 – 19 mei: Week Nederlandse missionaris www.weeknederlandsemissionaris.nl

12 mei: zevende zondag van Pasen | Moederdag

19 mei: hoogfeest Pinksteren

25 mei: priesterwijding van J.I. Jiménez en J.E. Mejia Sanchez (H.-Bavokathedraal in Haarlem | om 10.30 uur)

25-26 mei: Wereldkinderdagen in Rome www.worldchildrenday.org

26 mei: hoogfeest H. Drie-eenheid | feestdag O.L.V. ter Nood (Heiloo) | www.olvternood.nl

GEEF
VANDAAG
VOOR DE
KERK VAN
MORGEN

Laat uw kerk geen lege dop zijn

- Maak een bedrag over naar de bankrekening van de parochie.
- Maak verspreid over het jaar een (kleiner) bedrag over via automatische incasso.
- Neem de parochie op in je testament.
- Spreek af om voor een periode van vijf jaren een vast bedrag over te maken (lijfrente) voor een hogere fiscale aftrek.